

FELNŐTTKÉPZÉSI RENDSZE- REK HATÁRON TÚL

KULCSÁR MÁRIA–TÓTH KÁROLY

Felnőttképzés Szlovákiában^{*}

1. BEVEZETŐ

A szlovákiai magyar felnőttképzés és népművelési képzés elválaszthatatlan a volt csehszlovákiai, illetve 1993 óta a szlovákiai felnőttképzési és népművelési képzési intézményrendszerrel: annak szerves részének tekinthető, mindazokkal a változásokkal együtt, amelyek a különböző időszakokban bekövetkeztek.

Szlovákiában az 1920-as évektől (az első köztársaság, de a Szlovák Állam idején is, és ez folytatódott az 50-es évektől a rendszerváltásig) folyamatosan működött egy intézményesített állami felnőttoktatási (népművelési) rendszer, melynek létezett egy különálló magyar nyelvű képzési részlege is.

A magyar nyelvű képzés keretében az 1950-es évektől a Népművelési Intézet Magyar Osztálya a Csemadokkal együttműködve rendszeresen szervezett tanfolyamokat magyar népművelők számára, és jelentetett meg módszertani és szakmai kiadványokat, illetve a *Népművelés* c. folyóiratot.

1990 után megszűnt a Magyar Osztály, és az újjáalakult Nemzeti Népművelési Központ (NOC) keretében napjainkig nincs államilag támogatott magyar képzés (igaz, a gyér költségvetés miatt a szlovák képzés is rendszertelen). A járási népművelési központok épületei egy részét – főleg a magyarlakta területeken – a *Matica slovenská* „privatizálta”. A 90-es években a magyar civil szervezetek próbálták pótolni ezeket a képzéseket – több-kevesebb sikerrel (Csemadok, Márai Sándor Alapítvány, SZMPSZ, Fórum Információs Központ stb.).

A közművelődés fogalmának kérdése nagyon összetett ma Szlovákiában. Közművelődésen/népművelésen 1989 előtt általában az amatőr és félprofi művészeti mozgalmak, csoportok vezetőinek szakmai továbbképzését

^{*} A tanulmány az Apáczai Közalapítvány támogatásával, a Fórum Kisebbségkutató Intézet által végzett kutatás zárótanulmányának része.

értették, amely a maga eszköztárával és lehetőségeivel a felnőtt lakosság kulturális igényeinek kiszolgálását tartotta szem előtt. 1989 után ez a fogalom differenciálódott. A hagyományos közművelődés fogalma több olyan részterület pontosabb megfogalmazását tette szükségessé, amelyek más-más megközelítést és eszköztárt igényeltek. Ilyen volt a felnőttoktatás, tréningek, civil, szakmai és módszertani képzések, kommunikációs tréningek stb. Ez nem pusztán terminológiai problémaként jelentkezett, hanem egyedi, speciális képzési formákat, sőt intézményi feltételeket követelt meg.

1989 után az intézményi háttér is gyökeresen átalakult. Míg korábban a felnőttképzést és közművelődési képzéseket állami szervek és intézmények végezték (egyetemek, főiskolák, Népművelési Intézet stb.), addig a 90-es években ezek mellett – olykor a korábbi intézmények szerepét is átvállalva – nonprofit intézmények (polgári társulások, egyesületek, szakmai szervezetek, alapítványok stb.) végezték ezt a munkát. A képzési piacon fokozatosan megjelentek a profitorientált szervezetek, intézmények is, és ezek száma ma már messze meghaladja az állami és nonprofit részvételt. A rendszer ugyanakkor nagyon koordinálatlan is, hiszen a rendszeres, átgondolt és hosszútávra tervezett képzések a piaci viszonyoknak, illetve az egyes intézmények anyagi lehetőségének a függvénye.

A tanulmányban részletesen elemezzük majd a törvényi szabályozást, a képző intézmények típusait és a képzések tartalmát. Célunk továbbá az, hogy áttekintést nyújtsunk a szlovákiai akkreditált (minisztériumi hitelesítéssel rendelkező) képzések pillanatnyi helyzetéről. Ez a képzési forma – mint azt látni fogjuk – igen széles skálán mozoghat, rugalmasan reagálhat a megjelenő igényekre, és jelentős mértékben hozzájárulhat az élethosszig tartó tanulás rendszerének kialakításához, valamint részben orvosolhatja a magas munkanélküliség problémáját is. Az elemzés során a következő kérdésekre keresünk választ:

- A képzést szabályozó törvényi háttér mennyire teszi lehetővé az ilyen típusú képzések létrejöttét és fejlődését?
- Ugyanez mennyiben garantálja azok színvonalát és szakmaiságát?
- Milyen a képző intézmények struktúrája?
- Milyen típusú képzések működnek jelenleg az országban?
- Hogyan járulhatnak hozzá ezek a képzések az élethosszig tartó tanuláshoz, a humánerőforrás fejlesztéshez, szakemberképzéshez stb.?

2. A NÉPMŰVELÉSSEL ÉS FELNŐTTKÉPZÉSEL KAPCSOLATOS SZLOVÁKIAI JOGI NORMÁK

2.1. A népműveléssel összefüggő jogszabályok

A népművelést, illetve a hozzá kapcsolódó népművelési tevékenységeket csak egy tömör, 11 §-t tartalmazó jogi norma taglalja – a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsának 61/2000-es számú, népművelésről szóló törvénye (*Zákon o osvetovej činnosti*). E jogi előírást 2000. februárjában fogadták el, és az addig hatályban lévő 52/1959-es számú, azonos megnevezésű törvényt váltotta fel. Az 1959-től alkalmazott szabályozás az akkori társadalmi rendszer „tökéletes” alkotása volt, és teljes mértékben a szocialista rendszer sajátosságait tükrözte. A törvény bevezető része leszögezte, hogy a népművelési tevékenység legfontosabb céljai a szocialista kulturális forradalomból erednek. A népművelés, mint fogalom, magába foglalta részint Csehszlovákia Kommunista Pártjának politikai irányvonalait, ideológiai rendszerét, pontosabban azok előtérbe helyezését, sőt, szó szerint kinyilvánította, hogy ez a tevékenység a kommunista párt vezetése alatt fejtendő ki. Végeredményben megállapítható, hogy ennek a törvénynek inkább volt agy mosást előidéző és politikai jellege, mintsem valós népművelési küldetése. Az eltelt időszak alatt a törvényt többször is módosították, de egészen az 1989-es rendszerváltásig megtartotta a fentebb már vázolt politikai jellegét. A törvény ideológiai részeit 1991-ben szüntették meg véglegesen.

A Szlovák Köztársaság Alkotmánya, mint az állam alaptörvénye, nem ismeri a népművelés fogalmát. Ennek ellenére az alkotóknak sikerült beszerkeszteni olyan rokon fogalmakat, melyek a népművelést közvetett módon integrálták az alkotmányba. A Preambulum deklarálja a polgárok szellemi és gazdasági fejlődésére való törekvését, továbbá az egyes alapvető jogok keretein belül megtalálhatók a népművelés, mint aktivitás, alapfeltételei.

A 61/2000-es számú törvény azon jogi viszonyokat taglalja, melyek a népművelés általános formáit illetik. Ezzel egyidejűleg a törvény szabályozza a népművelési intézmények jogállását Szlovákiában, továbbá azon alanyok jogait és kötelességeit, akik ilyen intézményeket alapítanak, vagy tartanak fenn. Nem utolsó sorban a törvény megemlíti a közigazgatási szervek hatáskörét a népművelés terén.

A jogszabály a népművelési tevékenységet úgy határozza meg, mint olyan aktivitások összessége, amelyek az önkéntesség, a személyes érdeklődés és az emberi alkotási kedv révén elősegítik az egyének személyiségfejlődését, kulturális beállítódásait (2. §). Látható, nagyon széles és tág megfogalma-

zásról van szó. Bizonyos pontosítást ugyanazon paragrafus második bekezdése nyújt, mely felsorolja azon módszereket, amelyek elősegítik az emberek kulturális és műveltségi szintjének fejlesztését. Ezek különféle jellegűek lehetnek, kezdve az információk és ismeretek közvetítésétől, a nemzeti önzonosság és a nemzetiségi-etnikai kisebbségek identitástudatának megerősítésén át, valamint a környezetvédelmi, képzőművészeti nevelés különböző formáin és a tradíciók ápolásán keresztül, egészen a társadalomra veszélyes jelenségek megelőzéséig és más kulturális tevékenységekig. Ennek tükrében a népművelés fő jellemzői a következők: 1) önkéntességen, érdeklődésen és kreativitáson alapszik; 2) hozzájárul az emberek általános fejlődéséhez; 3) jellege törvény által meghatározott, és nem utolsó sorban, 4) az egész tevékenységet egy népművelési intézmény biztosítja. Szakmai szempontból népművelési célokra alapított intézmény általános jellegű és speciális jellegű lehet (a törvény ezen felül külön is megemlíti a csillagvizsgálót és planetáriumot).

A jogszabály értelmében népművelési intézményt az ezen a téren bizonyos hatáskörökkel bíró központi államigazgatási szervek, kerületek, a községek, illetve más jogi és fizikai személyek alapíthatnak. Ezzel kapcsolatosan fontos tudnunk azt a törvénymódosítást, melyet a 416/2001-es törvény hozott, és amelynek értelmében az államigazgatási feladatok jelentős részét átruházták a kerületi és körzeti hivatalokról az újonnan megalakult kerületi önkormányzatokra és a községekre.

A községekre átruházott közigazgatási feladatok kapcsán érdemes megemlíteni, a SZNT 369/1990-es számú, a községek jogállásáról szóló törvényének 4. § 3. bekezdésének h) pontjában foglaltakat, melynek értelmében a község köteles megfelelő feltételeket biztosítani a művelődésre, kultúrára, a népművelésre, a műkedvelő művészeti munkára, a testnevelésre és a sporttevékenységre. A felsőbb szintű önkormányzati egységek szintén meghatározott feladatokkal bírnak, bár a 302/2001-es számú, a kerületek jogállásáról szóló törvény a „népművelés”, vagy „népművelési tevékenység” kifejezéseket nem tünteti fel.

Térjünk vissza azonban a népművelődési tevékenységről szóló törvényhez. Ez a törvény határozza meg ugyanis közelebbről a Kulturális Minisztérium, valamint a kerületek népművelési munkában való részvételének feladatait. A népművelési tevékenységben továbbra is központi szerep jut a minisztériumnak. Feladatai közé tartozik, többek közt, a megfelelő jogi és intézményi háttér kialakítása a népművelési tevékenység fejlődéséhez, működtetéséhez. Ezen kívül, a minisztérium támogatja az e tevékenységekből származó értékek bemutatását, népszerűsítését itthon és külföldön, és nem utolsósorban, országos jellegű népművelési intézmények létrehozásában vállal szerepet.

Az állami népművelési intézmények jogi személyiséggel bírnak, járulékos szervezetek formájában. A 6. § 2. bekezdése két országos jellegű intézményt említ, név szerint a pozsonyi Nemzeti Népművelési Központot és az ógyallai Központi Csillagvizsgálót.

Kerületi szinten a népművelődés megszervezése magának a kerületnek a feladata. Az általa alapított intézmények feladata, egyszersmind kötelessége a közművelődési tevékenység biztosítása és koordinálása, valamint azon népművelődéssel foglalkozó intézmény kijelölése, mely segíti a többiek munkáját, egybefogja a különböző szervezeteket. Az egyes intézmények hatásköreit országos, regionális és helyi szinten egyaránt, azok alapító okiratai határozzák meg. Bár a közművelődést szabályozó törvény közvetlenül nem tartalmazza, a természetes személyek és jogi személyek számára a fentebb említett tevékenység végzésére a klasszikus harmadikszektoros intézmények állnak rendelkezésre. A kifejtett tevékenységek körét a társulás, szervezet határozza meg saját célkitűzései alapján. A törvény végül kimondja, minden olyan népművelési intézmény, amely 2000. márciusa, a törvény hatályba lépése előtt alakult, továbbra is közművelődési intézménynek minősül.

2.2. A felnőttképzésre vonatkozó jogszabályok

A felnőttképzésre vonatkozó 1997. december 4-én megjelent törvény száma: 386/1997 Z.z., és 1998. január 1-én lépett érvényben, amelyet utólag az 567/2001 (érvénybelépés 2002. január 1.), illetve a 365/2004 (érvénybelépés 2004. július 1.) számú jogszabályok módosítottak.

A törvény alapján ez a képzési forma, az iskolarendszeren belül folyó képzések mellett, része az állam oktatási rendszerének, közfeladatnak minősül. A képzések hivatalos nyelve az államnyelv, illetve amennyiben a résztvevők azt igénylik, és a képző intézmény ennek eleget tud tenni, más nyelv (ebben a pontban az eredeti törvényt módosítani kellett, mivel ütközött a 1995-ös nyelvtörvénnyel: a kisebbségek joga a művelődésre és információszerezésre anyanyelven.).

A törvény mindenki számára egyenlő jogokat biztosít az ilyen típusú képzésekhez. Ez a képzési forma az élethosszig tanulás elveit követve, nem kötött életkorhoz. A törvény megengedi a képzés összes formáját (szeminárium, kurzus, iskolázás stb.), bármilyen időtartamban, hagyományos és új módszerekkel (távoktatás, e-learning, videokonferencia, levelező forma stb.).

Képző intézmények a törvény értelmében lehetnek iskolai intézmények (elemi, közép- és felsőfokú), illetve magánszemélyek és jogi személyek intézményei. Tehát gyakorlatilag bárki, aki az akkreditációs eljárás során bizonyítja, hogy képes a képzés feltételeit biztosítani.

A képzések lehetnek akkreditáltak vagy nem. Az Oktatási Minisztérium bármilyen jellegű képzést megenged, de a nem akkreditált képzéseknél nem adható hivatalos tanúsítvány a képzés elvégzéséről, így az nem jelent közvetlen előnyt a résztvevőknek. Amennyiben a képző intézmény hivatalos irattal kívánja ellátni saját képzésének résztvevőit, a képzési programot akkreditáltatnia kell a minisztériumnál. Az akkreditációs eljárást ez a törvény szabályozza.

2.2.1. Az akkreditációs eljárás

Az akkreditáció a képző intézménynek az adott képzés(ek) megvalósítására való szakmai felkészültségének állami hitelesítése. Az akkreditáció kibocsátásáról az Oktatási Minisztérium dönt az Akkreditációs Bizottság ajánlása alapján. Az akkreditáció a következő feltételek teljesítéséhez kötött:

- az intézmény tevékenységében szerepel a képzés mint tevékenység,
- az intézmény kidolgozza a képzés pedagógiai dokumentációját és projektjét (tervét),
- az intézmény biztosítja a szükséges oktatókat (lektorokat) – akiknek nem kell az intézmény alkalmazottjainak lenni vagy más szerződéses viszonyban állniuk,
- biztosítja a képzéshez szükséges műszaki és anyagi feltételeket – ezt a törvény nem részletezi.

Megjegyzendő, hogy 2000-ben még nem (és a törvény sem írja elő), de a 2004-es évben már kértek a felsorolt oktatóktól együttműködési nyilatkozatot – saját kezű aláírással. Ebből lehet olyan visszaélésekre is következtetni, amikor intézmények akár az oktatók tudta nélkül manipuláltak személyükkel, szakmai felkészültségükkel. Erről konkrét adataink nincsenek.

Az akkreditációs igazolás 5 évre szól – a meghosszabbítás módjáról, feltételeiről a törvény nem rendelkezik. Az igazolás nem átruházható vagy „örökölhető” más képző intézményre.

A képző intézmény kötelezettségei az akkreditáció elnyerése után:

- a képzéseket a jóváhagyott dokumentáció alapján kell megvalósítani, ill. az esetleges változásokról tájékoztatnia kell a bizottságot;
- a képzések adatairól nyilvántartást kell vezetnie – helyszín, résztvevők, felhasznált tananyagok, kibocsátott bizonyítványok, tankönyvek, egyéb segédeszközök stb.;
- amennyiben az kéri, tájékoztatni köteles az akkreditációs bizottságot a tervezett képzések helyéről, időpontjáról, hogy azt a bizottság közvetlenül is tudja ellenőrizni;

- tájékoztatnia kell a bizottságot a név és címváltozásokról, illetve az intézmény megszűnéséről.

Az iskolaügyi minisztérium további feladatai:

- szakmai konzultáció és információk nyújtása a képző intézmények felé;
- ellenőrzi a képzések színvonalát;
- vezeti a képzések és az akkreditációs bizottság munkájának nyilván- tartását.

2.2.2. Akkreditációs bizottság

A bizottság a Minisztérium tanácsadó szerve, tagjait az oktatási miniszter nevezi ki. A képzésben jártas szakemberek személyére vonatkozó javaslatokat a központi állami hivatalok, helyi állami hivatalok szervei (nincs pontosan meghatározva, melyek), területi önkormányzatok, a munkaügyi hivatalok és szakmai szervezetek tehetnek. Nem lehet viszont tagja valamely képző intézmény képviselője – ezzel előzik meg a jogtalan előnyhöz való jutást, az esetleges érdekütközéseket.

A bizottság működését a Minisztérium által kibocsátott alapszabály irányítja – a törvény például nem szabja meg a bizottság tagjainak számát, működési idejüket, a bizottság belső szerveit.

Összegezve leszögezhetjük, hogy a szlovákiai felnőttképzésről szóló törvény meglehetősen laza, jelentősebb felügyeletet vagy ellenőrzést nem garantál. Az akkreditációs bizottság az ellenőrző feladatot a képzések jelenlegi száma miatt képtelen elvégezni (jelenleg 3 171 képzést tartanak nyilván), a képző intézmények pedig nem kötelesek éves jelentésekkel vagy más formában dokumentálni tevékenységüket. Éppen ezért, elemzésünkben csak a kibocsátott engedélyek száma és témája szerint tudtuk elemezni a felnőttképzési struktúrát. Hogy mely képzések „élők”, mely intézmények működnek valójában, arról nem tudtunk pontos adatokat beszerezni.

Ez a „toleráns” törvény előnytelen a magukat valóban képezni kívánó személyeknek, mivel nincs szakmai garancia a képzések színvonalára és használhatóságára. Előnytelen a komoly képző intézmények számára is, mert nagy teret enged a konkurenciának, olyan intézményeknek is, melyek csupán a pillanatnyi nyereség kedvéért valódi felkészültség és szakmai színvonal nélkül vágnak bele a képzésekbe.

A nonprofit szektoron belül már többször megfogalmazódott egy szakmai kamara felállításának gondolata, amely a valóban felkészült és szakmai gyakorlattal rendelkező felnőttoktatókat tömörítené. Sajnos, ez jelenleg még csak a tervezés fázisában van.

3. A SZLOVÁKIÁBAN ÉRVÉNYES AKKREDITÁCIÓVAL RENDELKEZŐ KÉPZÉSEK ELEMZÉSE

Az érvényes akkreditációval rendelkező képzések listáját az Oktatási Minisztérium negyedévente köteles frissíteni és közzétenni az Interneten. A képzési lista összesen 3171 képzési programot tartalmaz, melyeket a képző intézmény, valamint a képzés típusa és tartalma szerint csoportosítottunk.²

1. táblázat. Képző intézmények struktúrája típus szerint

Intézménytípus	Intézmények száma	Intézmények aránya %-ban
Alapiskolák	3	0,37
Szakközépiskolák	60	7,47
Gimnáziumok	13	1,62
Szakmunkásképzők	67	8,34
Főiskolák	22	2,74
Profit cégek	495	61,64
Nonprofit intézmények	86	10,71
Egyéb intézmények	57	7,10
Összesen	803	100,00

2. táblázat. Képző intézmények részvétele – a képzések száma alapján

Intézménytípus	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Alapiskolák	4	0,13
Szakközépiskolák	210	6,62
Gimnáziumok	38	1,20
Szakmunkásképzők	185	5,83
Főiskolák	153	4,82
Profit cégek	2002	63,13
Nonprofit intézmények	317	10,00
Egyéb intézmények	262	8,26
Összesen	3171	100,00

² A képző intézmények, valamint a képzések típusainak leírását lásd a Mellékletben.

A képzésekbe a vártnál alacsonyabb mértékben kapcsolódnak be az iskolarendszeren belüli intézmények – összesen alig több mint 20%-át teszik ki az összes képző intézménynek. Különösen alacsony a főiskolák részvétele a képzésben, holott a felnőttképzésben éppen nekik van a legnagyobb tapasztalatuk, és legjobb szakembergárdájuk.

A szakképzést nyújtó középfokú intézmények (szakközépiskolák és szakmunkásképzők) magasabb részvétele főként azzal magyarázható, hogy ezek olyan műszaki felszerelésekkel rendelkeznek, melyek alapvetően szükségesek az átképzésekhez (főként szakmunkás-felkészítés), és elsősorban ezeken a területeken mozognak, mint azt a következő részben látni fogjuk.

A képző intézmények zömét a profit-orientált cégek és magánvállalkozások teszik ki – ebből arra lehet következtetni, hogy a felnőttképzés Szlovákiában is „jó üzlet”. A nonprofit intézmények részvétele a képzésekben főként hiánypótló jellegű – láthatjuk majd, hogy bizonyos típusú képzéseket főként ők nyújtanak.

Az egyéb intézmények részvétele meglehetősen alacsony – ezt a kategóriát két nagy csoportra oszthatjuk. Első az állami intézmények mellett létrehozott képzési intézmények, amelyek a saját emberek és alkalmazottak továbbképzésére alakultak és szakosodtak. Saját profiljukon belül rendelkeznek szakemberekkel a képzések megvalósítására. Ezek a költségvetésben előre tervezett képzési pénzekből finanszírozzák képzéseiket.

A másik jelentős csoport az önkormányzatok mellett működő képző- és művelődési központok. Ezek az 1989 előtti népművelői központok utódai (maradványai), amelyeknek sikerült átvészelnük a rendszerváltást. Általában nem rendelkeznek saját profillal – bármilyen típusú képzést végeznek, amelyre esetleges igény van. A legutóbbi időig ezek az intézmények költségvetési hozzájárulásból működtek, de a közigazgatási decentralizáció folyamán az elmúlt két évben fokozatosan átkerültek a helyi és területi önkormányzatok felügyelete alá. Mivel az önkormányzati finanszírozás Szlovákiában elég nehézkesen működik az átmeneti időszak miatt, valamint a gazdaságilag lemaradt régiókban állandó költségvetési hiánnyal küzd, ezért ezek az intézmények komoly veszélybe kerültek. Számukra az egyik lehetséges túlélési esély éppen az ilyen jellegű képzések működtetése, melyeknek bevételéből kiegészíthetik apadó költségvetésüket. Viszont éppen ezek azok az intézmények, akik saját szakembergárdával nem rendelkeznek, hiszen az alkalmazottakat általában csak a művelődés-szervezésben képezték ki.

3. táblázat. A képzések bontása témájuk szerint

A képzések témája	A képzések száma	Képzések aránya %-ban
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	512	16,15
Személyiségfejlesztő programok	334	10,53
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklámszakember	330	10,41
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	309	9,74
Egyéb (szolgáltatások és más)	286	9,02
Kisvállalkozói felkészítés	256	8,07
Idegen nyelvek	240	7,57
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	219	6,91
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	114	3,60
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	114	3,60
Szociális munkák	100	3,15
Építőipari, építészeti technológiák	77	2,43
Könnyűipari szakmunkások	69	2,18
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek - vegyipar	61	1,92
Idegenforgalom	59	1,86
Kézműipari	28	0,88
Faipar, fafeldolgozás, asztalosság	27	0,85
Lektorképzés	23	0,73
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	13	0,41
Összesen	3171	100,00

A táblázat alapján legszembeűnőbb a három vezető kategória magas aránya: az informatikai képzések aránya 16% felett, a menedzsment-marketing 10% felett, és az ún. személyiségfejlesztő képzések 10% felett.

Az informatikai képzéseknél ezt a magas arányt lehet pozitívan és negatívan is értékelni. Egyrészt örvendetes, hogy ilyen sok lehetőség van az ilyen jellegű képzésekre, de a képzések tartalma szempontjából zömmel teljesen alapfokú felhasználói oktatásról van szó. Szinte kizárólagosan az alapvető szövegszerkesztő, táblázatkészítő párosítás jelenik meg. Ezek a képzések sokat segíthetnek azoknak az idősebb generációknak (30 és 50 év között), akik az is-

kolában még nem találkoztak számítógéppel, és így alapvető ismereteik hiányoznak. A képzések időtartama viszont nagyon rövid (átlag 20–40 óra között mozog), ami viszont kevés egy olyan személynek, akinek ez az első találkozási pontja a számítógéppel. Az utóbbi két évben akkreditált képzéseknél már öröndetes az Internet-használatra való felkészítés, és részben megjelenik a saját honlap készítésének oktatása is. De ezek is elég rövidek óraszámban, és korlátozott típusú programokkal foglalkoznak. A többi képzés viszont kimondottan csak magasan specializált szakembergárdának szól: rendszergazdáknak, ipari szakmérnököknek, statisztikusoknak, matematikusoknak stb.

A következő feltűnően magasan képviselt kategória a menedzsment-marketing terület. Ennek aránya azért szembetűnő, mert csak fél százalékkal marad el valamennyi ipari típusú képzés összegétől. Az ugyan igaz, hogy a menedzserek és marketingszakemberek területén az ország régebben hiányt szenvedett, hiszen ezek a tárgyak nem szerepeltek 1989 előtt az oktatásban, de nincs igazán módja érvényesülni a marketinges vagy menedzser szakembernek, ha nincs olyan szakmunkás, aki a terméket előállítsa. Ez a terület valószínűleg divatszakmává vált az elmúlt években, és most már túltermelés kezd mutatkozni e téren.

Ebben a kategóriában jelennek még meg a projektmenedzser-képzések is (ezek 2002-től gomba mód szaporodnak), amelyek főként EU-s projektek írására és menedzselésére szakosítanak. Ezeknek hatékonyságáról elég nehéz még képet alkotni, hiszen az Európai Unió programok Szlovákiában csak most futnak fel igazán (főként a kisvállalkozói szférában).

A harmadik kimagasló terület a személyiségfejlesztő programok, melyeknek tartalmát és hatását nagyon bizonytalan meghatározni. Fő témáik a karrierépítés, önfejlesztés (általános), a munkaerőpiaci orientáció, a leszakadó rétegek (végzettség nélküli csoportok) motivációja, valamint az elsődleges munkanélküli réteg (azok a fiatalok, akik az iskola elvégzése után azonnal munkanélkülivé váltak) álláskeresése. Már az is elég kétséges, hogy hogyan képes egy 40 órás pszichológiai tréning hatékonyan segíteni azokat a 40–55 év közötti munkanélkülieket, akik az előző rendszerben megszokott szociális biztonság után átmenet nélkül kerültek a piaci körülmények harapófogójába. Az viszont, hogy miben segíthet egy jó felkészülés az állásinterjúra, ha a munkanélküli még érettségivel sem rendelkezik, már egyértelmű: semmiiben. A legérthetetlenebb az egészben, hogy ilyen típusú képzéseket az ún. hátrányos régiókban is folytattak, ahol valóban nem személyiség vagy hozzáállás kérdése a munkahely megszerzése, hiszen olyan magas a munkanélküliség aránya, hogy egyszerűen képtelenség munkát találni (Például: A kassai kerü-

letben területenként a munkanélküliek aránya eléri a 37%-ot, és ugyanebben a kerületben 24 000 munkanélküli kb. 300 szabad munkahely jut!)

Az ilyen jellegű képzések valós életre hívója az EU-s Humánerőforrás-fejlesztő támogatási program volt, amely komoly pénzszegekkel támogatta a képzések mellett a másodlagos programokat is: karrier-tanácsadás, munkaközvetítés és a munkanélküliek motivációs és aktivációs programjait. Ezeken a képzéseken keresztül tehát jelentős támogatásokhoz lehetett jutni, de hatékonyságuk az ország jelenlegi gazdasági és munkaerő-piaci viszonyai miatt egyszerűen nincs.

A továbbiakban még két területet emelnénk ki, amely fontos az értékelés szempontjából: az állami alkalmazottak felkészítését és a kisvállalkozói programokat. Az állami alkalmazottak képzése kizárólag ideiglenesen vagy állandó jelleggel a közigazgatásban dolgozó személyek felkészítését és képzését szolgálja. Olyan tantárgyakat tartalmaz, mint (idézünk): közös alapok, speciálisan megkövetelt tudásanyag, kommunikáció, szervezés. Néhány képzés esetében meghatározzák, hogy mely területre készítik fel az illetőket (oktatásügy, civil védelem, stb.). Általános időtartamuk 40 óra. Ezek a képzések egyértelműen nem érintik az általános felnőttképzést, hiszen csak egy szűk, zárt és előre meghatározott csoportnak szólnak. Ezek az ismeretek nem is hasznosíthatók más területeken, mint az állami szféra. Létrejöttüket főként az indokolta, hogy a közigazgatási reformok során új követelményeket támasztottak az állami- és közalkalmazottakkal szemben: szigorúbb képesítési elvárásokat és rendszeres továbbképzési kötelezettségeket. Ezeknek a képzéseknek tehát csak az apparátusokon belül van hatásuk, de soha nem válnak nyitottá széles közönség számára.

A kisvállalkozói programok generálója egyenesen a Nemzeti Munkaügyi Hivatal volt, amely a magas munkanélküliség orvoslására önfoglalkoztató programot indított be még a 90-es évek közepén. A program koncepciója az volt, hogy mivel egyre több nagyvállalat végzett létszámleépítést vagy zárt be végleg, ezért a kisvállalkozói szférát kell támogatni, mert ezáltal a munkanélküli esélyt kap, hogy saját vállalkozással teremtsen elő megélhetését. A program eleinte vissza nem térítendő kölcsönökkel segítette a vállalkozást alapító munkanélkülieket. A probléma azonban az volt, hogy a kezdő vállalkozónak semmilyen ismeretei nem voltak arról, hogyan is kell egy ilyen vállalkozást vezetni, ezért általában csődbe is mentek – a támogatás pedig elúszott. Ezért indították be a vállalkozói képzéseket, hogy növeljék az emberek esélyeit a sikeres vállalkozásra. A programok máig futnak, miközben a támogatásokat (leszámítva a legrosszabb helyzetben lévő régiókat) már leépítették, és az általános adó- és társadalombiztosítási rendszer egyáltalán nem kedvez a kisvállal-

kozóknak. A kormánypolitika tehát önmagának mondott ellent, és erősen vissza is esett az emberek vállalkozói kedve.

4. táblázat. Alapiskolák (intézmények száma 3)

A képzések témája	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	4	100,00
Összesen	4	100,00

5. táblázat. Szakmunkásképzők (Intézmények száma: 67)

Képzés témája	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	44	23,78
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	33	17,84
Építőipari, építészeti technológiák	30	16,22
Könnyűipari szakmunkások	22	11,89
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	19	10,27
Egyéb (szolgáltatások és más)	13	7,03
Faipar, fafeldolgozás, asztaloság	7	3,78
Idegen nyelvek	6	3,24
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	5	2,70
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	2	1,08
Személyiségfejlesztő programok	2	1,08
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	0	0,00
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek	0	0,00
Idegenforgalom	1	0,54
Kézműipari	0	0,00
Kisvállalkozói felkészítés	0	0,00
Lektorképzés	0	0,00
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklám-szakember	1	0,54
Szociális munkák	0	0,00
Összesen	185	100,00

Az alapiskolák táblázata teljesen egyértelmű és egyetlen következtetés vonható le belőle – nagyon kevés intézmény végez felnőttképzést, és kizárólag alapfokú számítógép-felhasználói területen.

A szakmunkásképző intézményeknél a kép elég tiszta és egyértelmű: főként saját szakterületükön belül végeznek képzéseket, hiszen ehhez megvannak az eszközeik, szakoktatóik és felszerelésük. Kevésbé használják ki egyéb lehetőségeiket: a nyelvi oktatókat és a számítógépes berendezéseiket. Feladatuk a felnőttképzésben főként a munkanélküliek átképzésében van – képesek gyorsan, hatékonyan és sokak számára elérhetően képezni olyan szakmákra, amelyekben pillanatnyilag igény mutatkozik a munkaerőpiacon (5. táblázat).

6. táblázat. Szakközépiskolák (Intézmények száma: 60)

Képzések témája	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	49	23,33
Idegen nyelvek	30	14,29
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	28	13,33
Egyéb (szolgáltatások és más)	21	10,00
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	23	10,95
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	16	7,62
Építőipari, építészeti technológiák	9	4,29
Könnyűipari szakmunkások	7	3,33
Faipar, fafeldolgozás, asztalosság	5	2,38
Idegenforgalom	5	2,38
Kisvállalkozói felkészítés	5	2,38
Személyiségfejlesztő programok	5	2,38
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	0	0,00
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek	2	0,95
Kézműipari	0	0,00
Lektorképzés	0	0,00
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklám-szakember	2	0,95
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	1	0,48
Szociális munkák	2	0,95
Összesen	210	100,00

A szakközépiskoláknál szintén kézenfekvő, hogy elsősorban saját területükön belül mozognak – nem is akadt példa az ellenkezőjére. Ezek az intézmények már

gyakrabban kiegészítik kínálatukat nyelvi és informatikai oktatással, ami jelentős lehet a felnőttképzésben. Elsősorban azért, mert ilyen típusú intézmény a kisebb városokban is működik (általában a 8–10 000 főt számláló városban már van egy érettségis nyújtó szakiskola, ha gimnázium nincs is), így ezeket a képzéseket elérhetővé teszi a helyi közösségeknek ott is, ahol nincs nyelviskola, vagy más szakosodott képzőintézmény. Ezzel segítik azokat, akik könnyebben el tudnak helyezkedni egy idegen nyelv ismeretében vagy a számítógép-felhasználási tudásukkal.

7. táblázat. Gimnáziumok (Intézmények száma: 13)

Képzések témája	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	18	47,37
Idegen nyelvek	6	15,79
Lektorképzés	3	7,89
Idegenforgalom	2	5,26
Kézműipari	2	5,26
Kisvállalkozói felkészítés	2	5,26
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklám-szakember	2	5,26
Személyiségfejlesztő programok	2	5,26
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	1	2,63
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	0	0,00
Egyéb (szolgáltatások és más)	0	0,00
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek	0	0,00
Építőipari, építészeti technológiák	0	0,00
Faipar, fafeldolgozás, asztaloság	0	0,00
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	0	0,00
Könnyűipari szakmunkások	0	0,00
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	0	0,00
Szociális munkák	0	0,00
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	0	0,00
Összesen	38	100,00

A gimnáziumok aránya alacsony a többi középiskolai intézményhez képest – a képzések profilja viszont megfelel lehetőségeiknek. Az idegenforgalom területén idegenvezetők képzését végzik. A lektorképzésen belül az alapiskolai és középiskolai tanárok felkészítését végzik a hatékonyabb munkára.

8. táblázat. Főiskolák (Intézmények száma: 22)

Képzések száma	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklám-szakember	33	21,57
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	29	18,95
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek – vegyipar	20	13,07
Lektorképzés	19	12,42
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	14	9,15
Idegen nyelvek	13	8,50
Egyéb (szolgáltatások és más)	11	7,19
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	10	6,54
Idegenforgalom	2	1,31
Építőipari, építészeti technológiák	0	0,00
Faipar, fafeldolgozás, asztaloság	0	0,00
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	1	0,65
Kézműipari	0	0,00
Kisvállalkozói felkészítés	0	0,00
Könnyűipari szakmunkások	0	0,00
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	0	0,00
Személyiségfejlesztő programok	1	0,65
Szociális munkák	0	0,00
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	0	0,00
Összesen	153	100,00

A főiskolák esetében a képzések nagyobbik fele már erősen kötött az intézmény specializációjához. Jelentős szerepük van az oktató-képzésben, de ez szintén főként az alap- és középiskolai tanárok továbbképzését jelenti. Ezeknek a szakembereknek segítenek tantárgyaikon belüli továbbképzésben, vagy alternatív oktatási módszerek elsajátításában. A 19 képzés közül csupán 2 foglalkozik a felnőttoktatók felkészítésével.

9. táblázat. Profitorientált intézmények (Intézmények száma: 495)

Képzések témája	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	342	17,08
Személyiségfejlesztő programok	281	14,04
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	238	11,89
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklám-szakember	238	11,89
Kisvállalkozói felkészítés	220	10,99
Egyéb (szolgáltatások és más)	196	9,79
Idegen nyelvek	127	6,34
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	56	2,80
Idegenforgalom	40	2,00
Szociális munkák	50	2,50
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	47	2,35
Építőipari, építészeti technológiák	38	1,90
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	36	1,80
Könnyűipari szakmunkások	37	1,85
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek	16	0,80
Faipar, fafeldolgozás, asztaloság	15	0,75
Kézműipari	15	0,75
Lektorképzés	1	0,05
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	9	0,45
Összesen	2002	100,00

A profitorientált képzők esetében a paletta már sokkal színesebb és több következtetést is le lehet vonni belőle. Elsősorban azt, hogy e cégek jó része éppen a munkanélküli-átképző programok kihasználására jött létre (ezekre utal a vállalkozói és személyiségfejlesztő programok nagyon magas aránya a többi intézményhez képest). Más intézmények szolgáltatóként az állami szféra munkatársait képzik – a táblázatban szereplő 56 fajta képzést csupán 5–6 intézmény valósítja meg. A gazdasági szakemberek magas arányánál főként a bankok és egyéb pénzügyi intézmények által alapított képző intézmények programjai is megjelennek. A zömük azonban egyszerű vagy kettős könyvvitel képzés, amit nagy részben magánvállalkozók végeznek.

Itt jelenik meg rendkívül erősen, hogy a menedzsment és marketing kategóriák „divatszakkák”, hiszen ezek az intézmények csak olyan képzésekkel foglalkoznak, amelyek számukra hasznot hajtanak. A vezető helyen az utóbbi két évben mindenképpen a projektmenedzser típusú képzések állnak, mivel sok fiatal ezen a területen lát maga előtt érvényesülési lehetőséget, és ez annyira új terület, hogy valóban nehéz jó szakembert találni egy EU-s program kioldozására és megvalósítására.

Az informatikai képzések és a nyelvtanfolyamok bevett és jól prosperáló képzések, amelyek széles érdeklődésre tartanak számot, és az emberek hajlandóak érte komoly összegeket fizetni. A számítógépes programoknál még érdekesebb formája a képzéseknek, amikor nagyobb cégek vagy intézmények képeztetik saját munkatársaikat, hogy azok bepótolják hiányosságait, hatékonyabban dolgozzanak.

A szociális munkák esetében talán kicsit zavaró lehet első pillantásra, hogy a gyermek- és öreggondozást is ide kellett sorolnunk, lévén ezek szociális típusú szolgáltatások. Ezeknél az intézményeknél azonban elsősorban külföldi munkára való felkészítésről van szó. Több esetben az angol vagy német gyorskurzus már része is a gondozói felkészítésnek. Ezek a képzések tehát azokra építenek, akik külföldön kívánnak dolgozni gyermekgondozóként vagy öregek mellett segítőként, és ezért szintén hajlandóak pénzt áldozni, hogy a közvetítő ügynökségek jobban fizető helyet találjanak nekik.

Az egyéb szolgáltatásoknál rendkívül magas az egyéni vállalkozók aránya, akik saját szakmájukat tanítják – fodrászat, kozmetika stb.

A nonprofit intézményeknél érdekes kettősséget figyelhetünk meg: egyrészt felvállalnak olyan területeket, amelyek „pénzt hoznak” számukra (számítógépes, kisvállalkozás, idegen nyelv, könyvelés, állami képzések), másrészt hiánypótló intézményekként oktatnak azokban a témákban, amelyek fontosak a közösségek számára.

A szociális munkák ezekben az esetekben már valódi szociális munkát jelentenek: fogyatékos emberek és gyerekek gondozása, fogyatékos-asszisztensek képzése, öreggondozás, beteggondozás. A kézműipar esetében hagyományos mesterségek oktatásáról van szó, amelyeket munkanélküliek vagy fogyatékosok számára dolgoztak ki. Menedzsment kategóriában szinte kizárólag projektmenedzsment és civil intézmények menedzsmentje vagy marketingje szerepel. Ez kényszerítő körülményeknek köszönhető, hiszen a civil szervezetek irányítása, működtetése sehol sem tananyag és sokban eltér a gazdasági szféra szabályaitól. Így ezek a szervezetek saját magukat képzik, hogy hatékonyabban működjenek. Az egyetlen oktatói képzés is civil trénernek felkészítését célozza. Az idegenforgalom szinte kizárólag az agroturisztika és vidékfejlesztés témák körül csoportosul – ez szintén tekinthető hiánypótlásnak.

10. táblázat. Nonprofit szervezetek (Intézmények száma: 86)

Intézmények száma	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Idegenforgalom	44	13,88
Kézműipari	39	12,30
Egyéb szolgáltatások	37	11,67
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	33	10,41
Kisvállalkozói felkészítés	31	9,78
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklám-szakember	30	9,46
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	28	8,83
Idegen nyelvek	22	6,94
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek	19	5,99
Szociális munkák	16	5,05
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	8	2,52
Építőipari, építészeti technológiák	0	0,00
Faipar, fafeldolgozás, asztaloság	3	0,95
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	0	0,00
Könnyűipari szakmunkások	3	0,95
Lektorképzés	1	0,32
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	0	0,00
Személyiségfejlesztő programok	3	0,95
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	0	0,00
Összesen	317	100,00

Az egyéb kategóriáról már szoltunk bővebben a képző intézmények bemutatásánál.³ Itt a számok világosan tükrözik az ott leírtakat: a képzéseknek csaknem fele az államigazgatási képzésekhez tartozik. A mezőgazdasági képzések zömét és a fafeldolgozást az Erdészeti Hivatal továbbképző intézetének erdészeti és fafeldolgozó képzései teszik ki. A szakmunkai jellegű képzések kivételével minden kategória többé-kevésbé képviseltetve van – ezek szinte kizárólag a népművelési intézmények programjait jelentik.

³ Találtunk egy olyan intézményt (Művelődési Akadémia a szlovákiai megnevezése), amelynek nyelvtanfolyamtól kezdve kettős könyvvitelen keresztül a csipkeverésig szinte mindenre volt jogosítványa.

11. táblázat. Egyéb intézmények (Intézmények száma: 57)

Képzések témája	Képzések száma	Képzések aránya %-ban
Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzése	103	39,31
Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek	23	8,78
Egyéb (szolgáltatások és más)	19	7,25
Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés	20	7,63
Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori	18	6,87
Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklám-szakember	17	6,49
Személyiségfejlesztő programok	14	5,34
Idegen nyelvek	13	4,96
Kisvállalkozói felkészítés	12	4,58
Szociális munkák	9	3,44
Gépipari, gépészeti, fémmegmunkálási	5	1,91
Kézműipari	3	1,15
Vendéglátóipari (szakács, pincér, cukrász stb.)	3	1,15
Építőipari, építészeti technológiák	0	0,00
Faipar, fafeldolgozás, asztaloság	0	0,00
Idegenforgalom	2	0,76
Könnyűipari szakmunkások	0	0,00
Lektorképzés	1	0,38
Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.	0	0,00
Összesen	262	100,00

4. ZÁRSZÓ

Sajnálatos módon nem volt lehetőségünk elemezni az akkreditációval nem rendelkező képzéseket, amelyek feltehetően sokkal inkább ellátják a nem-es feladatot, és amelyek valóban keletkező lokális igényekre reagálnak, vagy szűkebb szakmai csoportok elkötelezettségéből fakadnak. Ezek a képzések nem rendszeresek, nincsenek hivatalosítva, vagy a helyi közösség vagy valamely szakmai szervezet valósítja meg saját igényei alapján. Éppen ezért nem szerepelnek nyilvántartásban és statisztikában, tehát csak külön kutatómunkával tárhatók fel.

A tanulmány elején feltett kérdésekre az alábbiakban röviden összegezzük válaszainkat.

A felnőttképzés törvényi szabályozása nem túlságosan kötött, mindenképpen széles teret ad a képzéseket kialakítani és fejleszteni kívánó intézményeknek, azonban éppen ezzel hagy szabad teret a színvonalatlan képzések működésére is, mivel előkészítési követelményei gyengék, ellenőrzési rendszere pedig hiányos. Vita tárgyát képezheti, vajon jobb lenne-e egy szigorúbb törvény, amely eleve kirekesztené azokat az intézményeket, amelyek sem megfelelő szakemberekkel, sem oktatási tapasztalattal nem rendelkeznek ahhoz, hogy hitelesítést nyerjenek. Az akkreditációnak ugyanis Szlovákiában komoly súlya van, a képzéseket hirdetőik komoly részvételi díjakat tudnak kérni arra hivatkozva, hogy képzésük akkreditált a minisztérium által. A törvényi szigorítás a másik oldalon szűkítené a képzések kínálatát, és ezzel rontaná az emberek művelődési esélyeit is.

A képző intézmények struktúráját egyértelműen a profitorientált intézmények határozzák meg, hiszen a képzéseknek több mint 63%-át ők valósítják meg. Ez a számok tükrében nem a művelődni vágyó emberek igényeit szolgálja, hiszen aránytalanul kevés a színvonalas, szakmai képzés, és elsősorban főlényben vannak a „pénzcsinálók”. Az oktatási intézmények erősebb jelenléte ezen a területen valószínűleg javíthatna a helyzeten, hiszen kisebb költségekkel (tehát a résztvevők számára olcsóbban) nyújtanának biztosabb és kiegyensúlyozottabb színvonalú képzést (az iskolák saját oktatóikkal tudnak dolgozni folyamatosan, míg a profit cégek általában „bérlik” az oktatót.).

A képzéseket gyakran hívják életre valamely közvetett vagy közvetlen indokok, amelyek inkább a képző intézményhez kapcsolódnak és nem a képzések valódi célcsoportjához (például: az államigazgatási képzések, személyiségfejlesztő képzések, vállalkozó képzés stb.). Ezért alapos vizsgálat után az első pillantásra rengetegnek tűnő képzés az elemzés végére összezsugorodott, és meglepően kevés olyan képzés maradt, amely valós igényekre reagál.

Utolsó kérdésünkre azzal válaszolhatunk, hogy a képzések részben tartósan hozzájárulhatnak az emberi erőforrások fejlesztéséhez, de az arányon a pénzre orientált képzések és a valós fejlesztések között még van mit javítani.

MELLÉKLET

A csoportosítások leírása, magyarázata

A. Képző intézmények

Alapiskolák – Magyarországon: általános iskolák.

Szakközépiskolák – érettségit nyújtó szaktanintézmények – nálunk ez teljes jogú középfokú végzettségnek számít, lehetőséget ad a főiskolai továbbtanulásra.

Szaktanácsképzők – általában hároméves szaktanintézetek, érettségi nélkül, kizárólag szaktanácsképzéssel foglalkoznak.

Főiskolák – egyetemek és főiskolák együtt.

Profit cégek – magánvállalkozások és cégek, amelyek nyereség céljából tevékenykednek – nem kimondottan képzési célokkal létrehozott vállalkozások.

Nonprofit intézmények – a Szlovákiában érvényben levő törvények értelmében nem vállalkozói céllal létrehozott intézmények – alapítványok, polgári társulások és közhasznú szolgáltatásokat nyújtó szervezetek.

Egyéb – az előző kategóriákba nem sorolható, főként költségvetési támogatásban részesülő intézmények, a közigazgatási vagy oktatási apparátus mellett működő kutatói és képzési intézmények (a helyi és területi önkormányzatok mellett működő képző és művelődési központok, minisztériumok továbbképzési intézményei, kutatóintézetek stb.).

B. A képzések típusai

Gépipari, gépészeti, fémmezmunkálási

Egy kategóriába soroltunk minden rokon területet, amely a nehéziparhoz tartozik közvetve vagy közvetlenül.

Faipar, fafeldolgozás, asztaloság

Mivel Szlovákiában mindenféle gyártás erős prioritást élvez, ezért a gyártási típusokat külön soroltuk. A faipari feldolgozás azért lett különválasztva, mivel a jelenlegi törekvések éppen arra irányulnak, hogy ne a fakitermelés és nyersanyagkivitel legyen az ország bevételi forrása, hanem a késztermékek előállítását itthon történjen. Az erdészeti gazdálkodás és fakitermelést a mezőgazdasághoz soroltuk.

Építőipari, építészeti technológiák

Főként az építőipari kivitelezés szakembereinek képzései jelennek meg: kőműves, ács, tetőfedő, burkoló stb.), ill. a készletekből történő építkezés kivitelezői.

Élelmiszeripari és mezőgazdasági szakemberek – vegyipar

Földművelési és erdészeti szakemberek, élelmiszergyártási, minősítési és raktározási szakemberek. A főiskolák képzési programjaiban megjelenik még a vegyipari szakemberek felkészítése is, de mivel ez sehol mást nem szerepel, ezért a kategóriákat összevontuk az élelmiszeriparral, és csak a főiskolai képzések bontásánál jelentjük meg külön.

Könyvüipari szakmunkások

Szinte kizárólag textilipari (szabó, varró), és cipőkészítők tartoznak ide.

Menedzser, vezetőképzés, marketing és reklámszakember

A menedzser és marketing-reklám kategóriát összevontuk, mivel a legtöbb képzés több elem kombinációját tartalmazza, ezért nem lehetett volna pontosan besorolni őket.

Könyvelési, gazdasági szakemberek, bérszámfejtés

Egyszerű és kettős könyvvitel, bérszámfejtés mellett a legtöbb képzés a vállalkozói adminisztrációt is tartalmazza. A gazdasági szakemberek kategóriába kerültek még a banki hivatalnoki felkészítések is – ezeknek száma nem volt túl magas.

Informatikai – számítógép-felhasználói, operátori

Elsősorban alapfokú felhasználói képzések, ide soroltuk azonban a könyvelői, speciális ipari programok kezelőit is, valamint a speciális programok oktatását is (statisztikai programok, Linux, matematikai programok stb.). Ezeknek száma ugyanis elenyésző volt.

Vendéglátóipar (szakács, pincér, cukrász stb.)

A szolgáltatások a gyártás mellett jelenleg a hiányos területekhez tartozik – ezeket a különböző vállalkozás-fejlesztési támogatási programok preferálják.

Szociális munkák

Öreggondozás, csecsemőgondozás, fogyatékosokkal való foglalkozás.

Kézműipari

Hagyományos fa, bőr, gyapjúfeldolgozás, agyagos munkák, csipkeverés stb.

Állami és közigazgatási alkalmazottak továbbképzés

Ez annyira speciális, amely máshová nem sorolható. Hivatalos megnevezése: a közigazgatásban ideiglenesen dolgozók felkészítése.

Idegenforgalom

Agroturisztika és klasszikus idegenforgalom.

Nyomdászati, nyomdaipari, tördelés stb.

Ebbe a nyomdászattal közvetlenül összefüggő szakmai felkészítéseket soroltuk.

Egyéb szolgáltatások

Olyan szolgáltatások, amelyek nem ipari jellegűek: elsősorban kozmetika, fodrászat, vizás, stylist, de ide soroltuk a kereskedelmi dolgozók felkészítését is.

Kisvállalkozói felkészítés

Ezekon a képzéseken megtaníjták a résztvevőket a vállalkozás alapjaira – fontos törekvés a magas munkanélküliség felszámolásánál az „önfoglalkoztatás“ és munkahelyteremtés, amelyre ezek a képzések reagálnak.

Lektorképzés

Oktatásra való felkészítés. Főként alap és középiskolai tanároknak alternatív oktatási módszerek, vagy tananyagon kívüli tárgyak (drámapedagógia), valamint a felnőttoktatásra való felkészítést is ide soroltuk.

Idegen nyelvek

Klasszikus értelemben vett nyelvkurzusok.

Személyiségfejlesztő programok

Ezt a kategóriát kényszerből alakítottuk ki. Az idesorolt képzések gyakorlatilag pszichológiai felkészítések a tartósan munkanélküli rétegek számára. Olyan elemeket tartalmaznak mint például: érvényesülés a munkaerőpiacon, hogyan kell állást keresni, személyiségfeltárás, felkészítés állásinterjúra stb.